

PHÁT TRIỂN XÃ HỘI VÀ QUẢN LÝ PHÁT TRIỂN XÃ HỘI Ở VIỆT NAM - NHỮNG NỘI DUNG CẦN TẬP TRUNG NGHIÊN CỨU HIỆN NAY

Trần Đức Cường*

Phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội là vấn đề được đặt ra từ lâu trong lịch sử phát triển của nhân loại, nhất là từ khi con người tiến hành các cuộc cách mạng về khoa học và công nghệ để tăng năng suất lao động nhằm đó nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho mình.

Theo nghĩa rộng, phát triển xã hội là một quá trình mà trong đó, con người áp dụng những công cụ hiện đại của khoa học và công nghệ vào những mục tiêu của mình, qua những thời kỳ khác nhau và có tính không thể đảo ngược của quá trình đó. Cũng theo nghĩa này nhiều nhà nghiên cứu, qua tìm hiểu sự tác động qua lại biện chứng giữa cơ sở kinh tế, cơ cấu xã hội và kiến trúc thượng tầng chính trị đã cho rằng xu hướng vận động của xã hội loài người là sự thay thế lẫn nhau của các hình thái kinh tế xã hội mà trong đó, hình thái xã hội tiến bộ hơn nhất định sẽ vượt lên địa vị ưu thắng.

Còn theo nghĩa hẹp, phát triển xã hội là chiều cạnh xã hội của sự phát triển đặt trong mối quan hệ gắn bó hữu cơ với các chiều cạnh kinh tế, chính trị, văn hóa của sự phát triển xã hội tổng thể. Theo cơ quan chuyên trách về phát triển xã hội thuộc Liên hợp quốc tế, khái niệm phát triển xã hội được xác định bao gồm 4 lĩnh vực cơ bản:

- Xóa đói và tạo việc làm
- Dịch vụ hỗ trợ liên chính phủ và việc thực hiện
- Chính sách kinh tế - xã hội và quản lý phát triển xã hội
- Hội nhập xã hội¹

Phát triển xã hội theo cách hiểu là chiều cạnh xã hội của sự phát triển - Do tính cụ thể và thiết thực của nó - được một số tổ chức quốc tế, như Chương trình phát

---

* PGS.TS., Viện Khoa học xã hội Việt Nam.

1. TS. Bùi Nhật Quang: “Các mô hình phát triển xã hội châu Âu và sự cần thiết của thể chế quản trị toàn cầu”, Tạp chí *Nghiên cứu châu Âu*, số 12 (93)/2008, tr. 18.

triển của Liên hợp quốc (UNDP), Chương trình môi trường của Liên hợp quốc (UNEP), Quỹ Nhi đồng của Liên hợp quốc (UNICEF) và bản thân Liên hợp quốc quan tâm và đặt trong kế hoạch hành động.

Tại Hội nghị thượng đỉnh thế giới về phát triển xã hội tại Copenhagen, Đan Mạch (tháng 3/1995) do UNDP tổ chức, người ta đã đưa ra một nhận định quan trọng như sau: Trên thế giới ngày nay, nhiều cuộc khủng hoảng mang nặng tính chất xã hội hơn là tính chất kinh tế. Tại nhiều nước - kể cả những nước phát triển và đang phát triển - có khi kinh tế vẫn tăng trưởng nhưng tình trạng thất nghiệp, sự nghèo đói và sự loại trừ xã hội đối với những người yếu thế không những không giảm mà còn có chiều hướng tăng lên.

Xuất phát từ nhận định này - là điều mà ngày nay, sau gần 20 năm kể từ hội nghị Copenhagen năm 1995, chúng ta có thể kiểm chứng được quan những bất ổn xã hội ở một số nước trong cuộc khủng hoảng kinh tế - tiền tệ, nợ công chưa đến hồi kết thúc ở châu Âu và Trung Đông... Hội nghị đã kêu gọi tất cả các nước phải xem xét lại chiến lược kinh tế của mình, trong đó, cùng với thúc đẩy tăng trưởng kinh tế phải đặc biệt chú ý đến việc giải quyết các vấn đề xã hội nảy sinh trong quá trình phát triển, trong đó ba vấn đề được cho là cơ bản và bức xúc của phát triển xã hội là mở rộng việc làm, giảm nghèo và hội nhập đối với các nhóm yếu thế.

Để thực hiện hiệu quả các mục tiêu của phát triển xã hội, không thể không chú ý đến quản lý phát triển xã hội. Bởi lẽ, quản lý phát triển xã hội được hiểu là tổng thể các cơ cấu tổ chức và các mối liên hệ giữa cơ cấu ấy để qua đó cho phép thực hiện sự tương tác bằng quản lý giữa các cá nhân, các nhóm và các cộng đồng xã hội, các thiết chế chính trị, kinh tế và của xã hội. Quản lý phát triển xã hội bao trùm mọi khách thể và quá trình xã hội mà trạng thái có ý nghĩa đối với sự tồn tại và phát triển của hệ thống xã hội, đối với hoạt động sống của con người.

Vấn đề quản lý phát triển xã hội luôn có tầm quan trọng đặc biệt. Bởi lẽ một xã hội phát triển lành mạnh và bền vững phụ thuộc chủ yếu vào năng lực quản lý xã hội đó.

Như trên đã nêu, phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội là những vấn đề mang tính phổ cập đối với cả các nước phát triển và các nước đang phát triển. Song, trong việc thực hiện các mục tiêu của phát triển xã hội với các biện pháp cụ thể nhằm quản lý phát triển xã hội, cần chú ý đến tính đặc thù, hoàn cảnh cụ thể của mỗi quốc gia, dân tộc trong quá trình phát triển.

Việt Nam đã trải qua hơn 25 năm thực hiện công cuộc Đổi mới xây dựng và phát triển đất nước và đã có những bước tiến dài trong quá trình phát triển kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội và hội nhập quốc tế... Trong đó, lĩnh vực xã hội là một

trong những trục định hướng cơ bản của đổi mới. Song, việc nghiên cứu, tìm hiểu các vấn đề có liên quan đến phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội còn có nhiều hạn chế, cần tiếp tục làm rõ. Theo chúng tôi là các vấn đề sau:

1. Những vấn đề lý luận cơ bản về phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội hiện nay vận dụng vào Việt Nam. Một số kinh nghiệm từ các nước trên thế giới.

2. Các yếu tố tác động đến sự phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội

3. Xung đột xã hội và đồng thuận xã hội trong quá trình phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội

4. Cơ cấu xã hội và phân tầng xã hội ở Việt Nam trong điều kiện kinh tế thị trường.

5. Cơ sở khoa học và các biện pháp cụ thể nhằm xây dựng và hoàn thiện hệ thống chính sách an sinh xã hội ở Việt Nam

6. Nguồn nhân lực và nhân tài cho phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội

7. Các vấn đề văn hóa, giáo dục, y tế, bảo vệ môi trường, sinh thái vấn đề đô thị hóa... trong quá trình phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội

8. Vai trò của nhà nước đối với phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội

9. Vai trò của các tổ chức xã hội đối với phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội. Việc xây dựng xã hội dân sự.

10. Thể chế xã hội trong phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội.

Những nội dung nêu trên, nếu được nghiên cứu rõ sẽ góp phần không nhỏ vào công cuộc phát triển đất nước Việt Nam hiện nay.